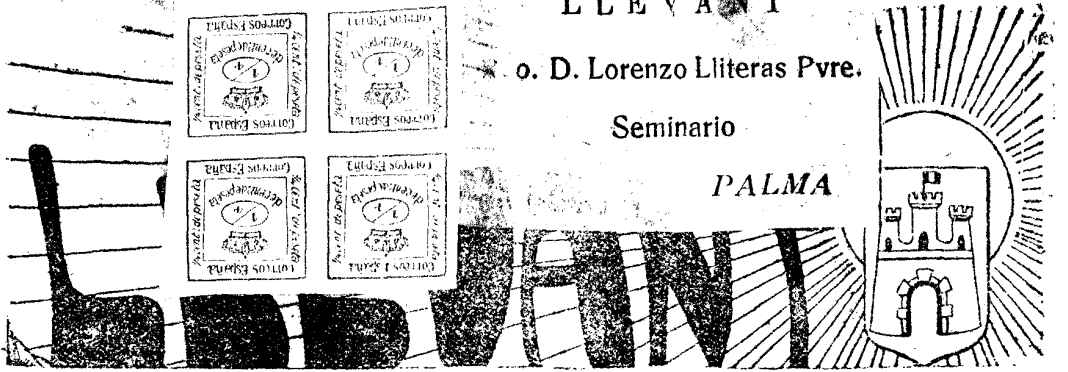


## PREUS

Artá. Un trimestre 0'75  
A fora id. 1'00  
Al Extranjer id. 1'50

Número solt  
15 cts.



## QUINZENARI CATÓLIC MALLORQUI

Artá 15 de Agost de 1920

PER DEU I PER MALLORCA

Redacció i Administració  
Quatre Cantóns, 3

## MALLORQUINISME

## Continuació.

## Conferència donada a Palma per Mossen LL Riber.

El rei que va fer de la terra catalana el bressol de la llibertat de tots els pobles de la civilització mitjieval, el que establí i enaltí la institució municipal portant-li la veritable representació popular, el fundador de la nacionalitat catalana que tant contribuï a gloriificar la civilització de la Edat Mitja, el pare dels pobles de llengua catalana i per lo tant també de Castella i de tots els que la volten en l'antic reialme de Valencia, el nom que recorda la personalitat més gloriosa de la nostra història patria, aqueix nom s'atreveixen un alcalde i quatre regidors de Castelló arrencarlo de les cantonades d'una ciutat els habitants de la qual tots volen figurar com a ciutadans d'un poble culte i civilisat.

Arrenquen un nom gloriós en la història de la patria pera posarhi el nom d'un personatge anglés que potser, aqueixos alcalde i regidors, tindrien insuperables treballs pera explicarnos qui era aqueix personatge i per que'l volen enaltir. Fins aquí «La Veu de Catalunya» d'un dia d'aqueis.

¡Quin escàndol si això fos estat fet a Barcelona i en sentit invers! Com ha guera cridat el pseudo-patriotisme rotatiuenc si per acord del Ajuntament de la ciutat dels Comtes se fos mudat el nom del carrer de Pelayo, per un del de qualsevol dels Berenguers! I això que no discutim la grandesa de don Pelayo. Ell fou el propulsor de la reconquista. L'història, fugitiva com un isart, s'era encrocada demunt els penyals de Covadonga: ell l'empenyé i l'impuls que li donà li durà vuit sigles i la feu arribar fins als murs de Granada. Gran, héroe! pero (i nos ne sab molt de greu) que no té res que veure amb nosaltres, perque Catalunya encare no s'era unida ni d'un bon tros a Castella, per fer plegades una caminada secular i portar, ansa per ansa, el pés d'una meteixa història. Però quin escàndol haguera mogut la patrioteria ignorancia. S'hauria escanyada de cri-

dar: ¡Separatisme! Separatisme!! L' Ajuntament de Castelló fa lo contrari. Enderroca una migrada rejola ahont s'hi llegeix el nom del gran rei, qu'ompli l'etat mitja: era lo manco que podia fer un poble per son rei: donar son nom a un carrer. Doncs bé: l'enderroca i hi posa'l nom d'un naturalista anglés i negú hi te res que dir: tothom ho troba ben fet! Gents qui monopolisau l'ortodoxia del patriotisme, desconfiau d'aquest qui dona com a garantia una innoble prevaricació, una deserció villisima!

Jo no voldria dir avuy més que paraules de conciliació entre Mallorca i Catalunya. No cal duptar de la unitat de rassa: no cal duptar de que duim la meteixa sang dins les venes. Mallorquins qu'estimau Mallorca pero qu'avorriu Catalunya! Diu un adagi que de veure sebre: Els amics tria-los bons; als parents pren-los tal com son. No hi podem fer més. Hem de veure d'arreglar el conflicte; hem de veure d'apagar dins la sang aquesta calentor contra la sang. Mai l'odi es més fatal que quant es entre germans. Mallorquí mallorquinista de que't queixes? ¿Qué tens que dir? Ja sabs que les pedres qui se freguen, s'escantellen. Aixó negú ho ha d'estranyar.

Sápies que Catalunya t'ha prestats i te presta encare grans serveis. T'ha fet el més gran servei qu'un poble pot fer a un altre: l de donar-te la vida eterna del arfer a un altre poble. Aquesta Mallorca que tú estimes tant, era casi desconeguda. Vé en Rusinyol, amb conte de passarhi una hora de flirt. Però se corpren d'eilla entranyablement. Els tarongers esbravaven devall el sol sa pompa: doncs bé: En Rusinyol ne fa un bouquet i'l posa sobre l'pit del art: Biniraix, Alfàbia, Validmosa, el Torrent de Pareys, Bunyola, Pollensa, somniaven son somni de lentitut morresca. Casi negú's coneixia. Ell les estergeix sobre la tela, les posa ales i volen com a tudons amb vol incansable; tothom les admira i les aplaudeix, i fins el Paris boulevardier s'atura a badocar devall ells. ¿Aixó no afalaga totes les fibres de la teua mallorquinista? Docns' bé: oblida, oblida magnànimment si una vegada quan eres estudiant, pe'l plá de

la Boqueria un catalá te trepijá l'ull de poll i no se girá darrera a dirte: V. *dispensel*.

Aquest cas d'En Rusinyol no es solitari. Vé En Joaquín Mir a interrogar el misteri de les nostre cales, i l'adusta actitud de la costa brava. Allá hont no son anats mai els cabrers, hi va ell: vol veure els abrossos del penyal i de la mar, les besades que l'aigua les dona amb dent amarga; com senglota la bonansa dins les cavernes marines; les transfiguracions del aigua dins aquells recessos de misteri, tots els píccs del aspre mantell de la cordillera... ho recorre tot... el peu li relisca i les penyes de la Calobra se tinen amb sa sang. ¡Que me'n dius d'aixó! Oblida que bé s ho mereix, si a la teua senyora la feren anar drete, dins el tramvia, un dia qu'anava abarrodat de gent.

Una partida de generacions de poc esment i de desconexensa propia interposá feixuges impediments dins la harmónica perspectiva de la nostra Catedral, de la nostra Seu. Ja sabs que les Catedrals son la flor suprema dels pobles en sava. Quina sava més potent no havia de esser la qu'alsava sobre un bosc de columnes les voltes immenses i la folla vegetació de tantes de torrelles: havia d'esser sava de poble jove en l'impetu exultant de la primera crexensa! Vé un gran arquitecte catalá i restitueix la gran obra al pla de l'harmonia primitiva. Si entres pel portal major, la teua mirada pot volar com un aucell llibert, dins l'amplaria immensa i anar a reposar allá dins la púrpura tenebrosa del presbiteri ó en l'esclat de llum apoteósica de la Capella de la Trinitat ahont dormen alguns de tos reis. Calla, doncs, perque qualsevol queixa, feria un só dolent d'ingratitud.

(Seguirán)

Aquest periódic está subjecte a censura esglesiaística.

# Mestres, Escoles i Nins

## UNA OBRA

### NOTABLE

Aprofitant les vacances estivals hem arribat fins a Barcelona per estudiar l'obra cultural que va dugent a cap la admirable *Mancomunitat de Catalunya*.

Es de tothom sabut com aqueixa Institució que apenes ha conseguit del Govern Central el dret a viure, ja que aquest li resta tot lo que pot els mitjans que necessita per el desplegament global dels grans ideals que te preconcebuts, ha sabut aiximateix trobar medis per dur a cap portentosíssimes obres d'una valor immensa per la vida de Catalunya. Carreteres, xarxa telefónica, ferrocarrils, Caixes comunals p'els Ajuntaments, ajuda material a totes les notables empreses que tendesquin a enriquir aquella nacionalitat, tot es objecte de la cura patriòtica de tan elevada Institució. Però, sobre tot a lo que ha dedicat ella l'esforç més gran amb a-cert admirable, es al foment de la cultura.

No sols subvenciona una multitud d'entitats culturals sino que n'ha creades moltíssimes de gran eficacia dotant-les amb una esplendidesa que contrasta amb la migradesa de les oficials, o sia del Estat.

De tothom son ja conegudes i admirades per sa labor intensa obres com l'Institut d'Estudis Catalans en el qual treballen els escriptors més eminents de Catalunya, l'Escola de Bibliotecaries, el Consell de Pedagogia, les Biblioteques populars que va escampant per totes les poblacions de la nacionalitat, l'escola de sords-muts d'infermeres, les moltes d'Arts i Oficis que subvenciona en una gran munió de pobles i tantíssimes d'altres entitats que reben sa valiosa protecció...

Però per sobre de totes aqueixes obres en sobresurt una que es una de les millors glories de la Mancomunitat que l'ha creada i es l'Universitat Industrial la qual no te parió dins Espanya. Per fer-se càrreg de lo que és s'ha de visitar i avui ja no va Barcelona perse- na alguna aimant de la cultura que no visiti tan soberg edifici en el qual reben una intensa preparació científica basada en la practica milers d'obriers que al sortir d'aqueixes escoles poden entrar en qualsevol entitat industrial o comercial aont ocuparán els càrregs més elevats.

Allà s'hi veuen telers mecànics amb constant moviment que envegerien les nostres millors fàbriques de teixits; allà l'escola de tintoreria amb tots els aparells necessaris per aqueixa industria; allà un immens laboratori de química, allà una escola de torners, una de paletes una d'agricultura, una d'alts es-

tudis comercials, una de dibuix i mil altres que preparen tecnicament i amb tot esment a tantíssims joves que allà van a cercar lo indispensable per poder viure l'agitada vida d'aquella Capital.

I ara, ultimament, seguint la consuetut establerta desde fa alguns anys ha organiat l'Exposició de treballs escolars de totes les entitats per ella subvencionades, que enguany ha tengut un èxit com cap altre any i qu'es lo que mos mogné a visitar-la.

Está instalada l'Exposició en l'edifici citat de l'Universitat Industrial oberta tots els dies de 9 a 12 i de 3 a 7.

En els baixos del Cos central del edifici hi ha exposats els treballs de totes les escoles subvencionades i que son externes a la Universitat.

En cada una de les amplíssimes aules del baix del edifici s'hi pot admirar l'instalació d'una escola especial ja de dins Barcelona ja de les principals poblacions de Catalunya, Olot, Mantlleu, Vilanova i Geltrú, Terrassa etc i en totes elles son dignes d'admiració els treballs exposats ja per sa gran varietat, ja per sa primorosa execució.

En elles hi ha que veure un immens sortit de dibuixos la major part d'ells al natural, ja en quaderns, ja en viteles; gran varietat de mapes geogràfics e històries amb estadístiques, gràfiques de població, produccions, mineralogia, vies de comunicació, cultura etc; exposició dels treballs científics executats p'els alumnes i ordenats en quaderns il·lustrats i de bella presentació; mapes de relleu i maquetes amb fòsils fets tots de guix; treballs manuals de cartó, de fusta, de guix, de cera i de ferro; riquíssimes instalacions de brodats i altres labors de la dona; notabilíssims treballs de Contabilitat comercial i mil altres que es precis veure per fer-se càrreg de sa valor pedagògica.

L'exposició dels treballs fets en l'Universitat Industrial está a cada una de les sales especials del immens edifici, cridant especialment l'atenció del visitant la de l'Escola d'Arts i Oficis, la de l'Escola Montessori i la d'alts estudis comercials.

Tot el Conjunt es admirable en extrem acabada i es impossible dar-ne una idea exacta; i per aquest motiu desistim de ferho.

Mes, tot aixó nos ha suggerit una pensada que podria esser de gran profit pels mestres mallorquins. Ja que per enguany no es possible, per mil causes, organisar una visita colectiva a l'Exposició perquè no hi ha qui se posi al davant per organisar una caravana de mestres que al any vinent vagi a visitar Barcelona durant l'estiu, aprofitant l'ocasió de la exposició que de segur serà tant o mes notable qu'enguany?

Estam segurs de que hi hauria col·gún dels nostros inspectors que vegent

entusiasme entre e's mestres per aqueixa excursió se posaria al costat nostro, ordenaria el viatge i fins vendria com a director de la caravana pedagògica.

Aixó, que no es més que una idea suara concebuda pot convertir-se en hermosa realitat, preparada en tot un any. ¿Sortirà algú voluntari que doni cos a la pensada?

A veure, q'hi pren la devantera.

Així, els mestres mallorquins tocaríem amb les mans l'obra notabilíssima que en tots els ordres du a cap la Mancomunitat Catalana i orientariem la nostra tasca amb un sentit més modern i tal volta l'excursió nos suggeriria medis per una organiazó més nova dels nostros treballs i seria el punt de partida d'iniciatives pedagògiques de gran volada que se podrien dur a cap en la nostra illa, si robisem apoyament en les entitats que poden i deven fomentarles.

A. F.

## Ortografia mallorquina

C

Per representar el sò guttural fort s'escriurá *c* abans *a*, *o*, *u*, *l*, *i* *r*, com per exemple en *coca*, *cupa*, *clara*, *crema*. Però quant a una *u* débil li segueix un altra vocal s'escriurá *q* en lloc de *c*. V. g: *Quant*, *qual*, *quadrilater*, *quota*, *quotidià*. S'exceptúen *promiscuar*, *vacuidal*, *hupeacuana* i algunes altres. Devant *e* i s'escriurá sempre *qu*, com en *quin*, *quina*, *quinqué* etc. Si la *u* ha de sonar se li posará una *crema* com en *frequient*, *equestre* etc. En algunes paraules de procedencia forastera s'escriu *k* com en *kilogram*, *kiosk*, *kant*.

La *c* també s'usa en lloc del sò s forta en les paraules derivades del llatí o altres llengües que en tenfen en son origen. Així: *ciri*, *ciutat*, *civada*, *cércol*, *poncella*, *boci*, *encendre*, etc. En les paraules que en llatí entrava una *t* abans de diptong també tonen *c* per ezeemple: *Experiencia*, *gracia*, *nació*, etc.

A. F.

# Del Passat i del Present

## Peste Llevantina

D'aquesta manera la incomunicació fou completa fins i tot amb Palma i no hi havia ningú que se fiés de cap foraster i el mateix terror les feia tenir per sospitosa a tota persona que no fos del seu poble i conta la tradició que un vesí d'Artá que fugia d'aquesta vila se dirigí a Petra aont li abordaren els vigilants els canons de ses escopetes i no tengué més remei que tornar arrera.

Per l'orsa havia de ser gran el desordre existent a totes les poblacions en general especialment augmentat per ignorar cada poble l'estat sanitari dels altres lo que feia que se volguessen comunicar amb ningú paralísant-se fins i tot el comerç. Cada ú estava recluít dins cassea i no volien sobre res dels demés. Això durà fins a mitjan Juny en que veient l'energia amb que procedia la Junta Superior de Sanitat acordonant an els pobles apestats i castigant severament an els qui intentaven passar el cordó se calmaren els esperits, els pobles se reanimaren, posaren tota sa confiança en el zel de la Junta i se normalisà casi completament el trafic comercial i la vida de relació entre els pobles mallorquins excepte els quatre de la Comarca de Llevant.

Mes el terror públic i l'adopció de precaucions extraordinaries per evitar el contagi no fou sols dins Mallorca, sino que també Barcelona, i les Illes germanes i molt especialment Menorca que tan aprop está i tanta es estada sempre sa comunicació amb els pobles llevantins, feren tot quant pogueren per escapar-se del contagi.

El dia primer de Juny a Barcelona no tenien encara notícia de la peste però els passatgers arribats aquell dia amb el barco correu l'escamparen i la Junta de Sanitat d'allà immediatament determinà no admetre cap passatger que vengués de Mallorca i obligar a fer deu dies de corantena an els que arribassen de Menorca.

Lo que produí molta alarma i feu creure que Palma se trobaria també apestada fou la notícia de que el criat del Comte de Montenegro que era a Son Forté d'Artá era estat duit malalt a allà i havia mort en el Llatzaret d'aquella Ciutat. Mes la notícia era falsa. Ha-

vía fuit sí d'Artá desde son Forté pero quant passà a Ciutat li feren fer corantena i no tengué res de nou.

Mes tot això posà tan en alarma a Ciutat que se prohibí de totes maneres el deixar circular cap persona que hagués estada an els pobles apestats després del 9 de Maig. Se publicà un Reglament per els Cavallers comissionats de la Junta Superior de Sanitat cada un dels quals tendria un Comissionat amb un vot en l'Ajuntament amb amplies facultats en lo relatiu a sanidad. En elles se diu que si encontrás o sabés persones procedents dels punts sospitosos abans del 9 de maig los posin a observació.

El dia 4 de Juny la J. de Sanitat de Palma resolgué se anomanassen persones de confiança en cada barri de la Ciutat que registrassen dues vegades al dia totes les cases i avisassen a la menor novedat sanitaria.

França també al tenir noticia de la epidemia de Mallorca s'ordenà que fessen coranta dies de quarentena totes les procedencies de les Illes Balears.

A Ervissa igualment s'establí la quarentena, però aont s'extremaren amb tot rigor les mides preventives fou a Menorca, ja per la proximitat de ses costes a les dels pobles apestats, ja per esser el Llatzaret del seu port designat com a lloc de cuarentena.

Comensà la Junta Superior de Sanitat d'aquella Illa per fixar el dia 3 de Juny un bandol de vuit articles ordenant que ningú arreplegás cosa alguna del mar ni de les costes i que avisassen de lo que s'observás contrari a les regles sanitaries baix certes penes fins a la de mort.

Se prohibí a tot barco el fondetjar en altres llocs que a Mahó, Ciutadella i Fornells a no ser per mal temps que'ls obligás a fondetjar en altre lloc lo que devien provar, i encara tenguent la Patent bruta o sospitosa devia passar a Mahó.

També se prohibí el desembarcar cosa alguna i persones seos permis baix de penes grosses, obligant a tots a denunciar qualsevol transgressió promentent-se al denunciant si sa denuncia fos de consideració fins a dos mil reals. Els barcos encara que procedissen de Costa de patent neta devien posar ban-

dera i se privava als seus tripulants de saltar a terra fins a tenir l'ordre d'entrada del Diputat de Sanidad.

S'establí un Cordó de guardes que circuïen tota la vorera; dos llauts amb cinc homos cada un qui creuaven servint de guarda costes; se privà als pescadors de quedar fora del port durant la nit; se posaren en exercici les Atalayas de l'Illa; s'ordenà que dos de la Junta visitassen de tant en tant el Cordó per terra i que un altre amb un barco amb vuit homos ho fes per mar i per fi que tot barco procedent de Mallorca havia d'anar a fer quarentena a Mahó.

Se distingí per son zel per la sanidad de Menorca D. Guillem Olives, voca d'aquella Junta de S. que per mar amb un barco de vela amb 8 rems i deu homos vigilava la Costa per examinar el Cordó.

El dia 12 de Juny en vista de que les noticias que se rebien eren de cada vegada pitjors se determiná afegir al Cordó de les Costes 100 individus de tropa que hi aná aquell mateix dia, fer aixarmar el camí de cavalls de tota l'Illa i fixar la quarentena dels Bastiments procedents de tots los llocs d'entre Cap de Creus a Cartagena inclusivament, a 10 dies i els procedents de Ervissa a 20 dies.

Més tart, se destiná encara més tropa al cordó de l'Illa fins an el punt de quedar buit el corter principal i veurer-se obligat l'Ajuntament de Mahó a formar un Cos de Milicies de voluntaris.

Amb tot lo dit se compren com els pobles, amb gran instint de conservació i atents a la salut pública s'esforsaren d'una manera extraordinaria en adoptar tota casta de precaucions per preservar-se del contagi i Deu permeté que totes fossen d'eficacia quedant circumscrita l'epidemia en els pobles de la Comarca Llevantina.

## DEL CENTENARI

S'ha reunida la Comissió organitzadora del Centenari de la Peste i ha preses acorts molt interessants.

Com avui no disponem d'espai suficient en parlarém en el pròxim n.º

# Plana literaria

## L'INMACULADA DE LA CATEDRAL DE NEW-YORK

Cansat, paorós fugia—d'aquella febre immensa,  
del fètid artifici—que m'oprimia el pit,  
del vil materialisme, — la fumarada densa  
que el sol de fe allunyava, —i tot bon esperit.

Entrí dins el Sant temple.—La Verge Inmaculada  
a l'absis presidia—dins un silenci august.  
Pel finestral entrava—claror purificada.  
Mon cor llà reprenia—del cel el suau gust.

La llantia s'inmolava—com dins pàgesa ermita;  
vivifica pregaria—es son expiretjar.  
Remoretjava fora—el mon. que foll s'agita.  
¡Quan pura ereu oh Verge—del cel dins aquef clar!

La vida es pau sencilla,—la vida es la natura  
qu's mou dins la llum clara,—que hi canta, que hi sonriu;  
feconda i ordenada — activa sens fretura;  
retgida per sapiencia;—de Deu un raig joliu.

La vida es cel i terra—units amb harmonia;  
mirífic despossori—de Deu i humanitat;  
bondat qu'es comunica,—transforma i extassia;  
visió, amor, gaubança;—divina eternidat.

La vida verdadera—sou Vos, Verge Maria,  
de blau i blanc vestida,—amb dolça majestat.

Coelifer.

## L'Emita de Betlem

II

(Final.)

—Basta que la conegui Deu  
nostro Senyor, digué l'ermità  
Pau mentres l'acompanyava cap  
a defora.

El sol s'havia amagat darrera  
uns nuvols allargassats al oritzó  
ponentí d'ont en pujaven raigs es-  
mortuïts que revelaven la proxi-  
mitat de la posta.

El viatger conciros se despedí  
de l'ermità i seguí frissós pels ca-  
minals que desde aquell clos de  
montanya segueixen fins a la  
vila.

Al ser adalt l'altura volgué  
aturar-se per contemplar de nou  
el bellíssim paisatge que tant l'  
havia embadalit a l'arribada.

Allavors tot era canviat. La  
mar havia pres una tonalitat ne-  
grena clapetjada per borrellons  
de blanca sabonera. La serralada  
que travessa l'illa deixava sols  
entreveure sa fosca silueta. De  
immensa planura pujaven en sà i

enllà subtils fumeroles com si  
altres tants ensencers alevassen  
sos perfums d'adoració cap al  
Sant Crist de l'Ermita de Betlem  
i fins aquesta ja se veia sols com  
una capsula blanca entre uns dits  
llargs i verdosos qui apuntaven  
al cel.

Al entretant, a la part del Lle-  
vant hi pujava, rodona, lluenta i  
riallera la lluna plena que sem-  
blava guaitar per contemplar  
aquell paisatge tant sublim.

Tres debils campanades resso-  
naren per aquelles montanyes.  
Era l'Angelus que tocava la cam-  
pana de l'Ermita. El viatger des-  
cubert resà la salutació a la  
Verge i seguís a ruta conciros  
per deixar un paratge ont tan  
belles impresinso havia rebudes  
durant el dia

Andreu Ferrer,

### LA MISA MAJOR

Les campanes voltegen a missa.  
Són les déu del matí d'un dia del mes  
de Setembre, el més que tots els

anys, amb mos pares, fugint de la vi-  
da de la ciutat, anava a rebre les ca-  
ricies del sol i's perfums de les flors  
a un poblet de l'horta.

Vosaltres, lectors, i permeteu la di-  
gressió, conexeu aquest poble. Com ell  
n'hi há molts en l'amplurós jardí que  
rodeja la nostra València. Un cente-  
nar de cases de ja església parro-  
quial, lo vell i almenat castell, enne-  
grida joia dels moros, avui convertit  
en cambra per les cullites d'aigun  
ricot; l'ermiteta a les afóres, entre  
ciprers, i dins d'ella lo sant miracu-  
lós, que guarda de pestes i mals-  
núvols al poble. Tot açó en una  
planura sens fi, creuada per aci-  
quies remoroses, esmaltada pels  
colors de les flors, qu'als besos del  
sol s'espongen i alluenten; festeja-  
da per milers d'aucells, qu'alegren  
la vida ab ses canturies, i endolcida  
pels perfums d'una vegetació deli-  
cada i suau.

Mes campanes voltegen a missa. Son  
les déu del matí. Per la plaça de ma  
casa passen les dónes ab la mante-  
llina al cap i l'catret al braç, cami  
de la església. Alguns roden la clau  
de la porta, dexantla en el pany, per  
quan venga'l marit, que, esclau del  
treball, ohí la missa d'alba, i ara-està  
en el camp, entretenint el temps, bé  
levant la branca morta d'un arbre  
malaltis, bé ajudant a son fill a se-  
gar unes garbes de brossa per l'asa-  
ó'l bou, bé birlant alguna herbeta  
que's xuclava'l suc de la terra, fur-  
tantli a les plantetes qu'han de na-  
narli'l pa a son humil breçol.

L'església, en tant, va plenante  
de gent. En els bancs dels homes  
prenen assiento'ls vells del poble,  
qu'ab ulls aiguosos miren ja més les  
coses del cel que les de la terra; les  
dónes van ajupintse, unes en els  
seus catrets i altres en terra, prop  
del altar major; per un alt finestró  
de l'església guayta'l sol i llumena'l  
cap ennegrit d'un Sant Roch, pintat  
fa tres o quatre sigles per místic  
artista, ab més unció religiosa que  
técnica pictòrica, i al mateix temps  
s'ou l'algarabía dels teuladins, sem-  
pre escamosos i inquietes; de dalt del  
cor devallen les destemplades har-  
monies del orgue, vigorosament pol-  
sat per un atlot, qu'allà en la ciutat,  
fadrinet, daprengué a tocar el piano,  
sent hospiciá d'un Asil. De sobte l'  
escolá tira de la corda del rogllet, i  
surt el senyor rector ab les seues ves-  
tidures d'or, seguit del vicari, i co-  
mença la missa, ab la fervorosa de-  
voció de tots els fiels, qu'agenollats  
en terra i efóra les campanes segua-  
ixen voltejant i digent per tota l'hor-  
ta que la missa es començada.



# Folklore Balear

## Cançons d'es segar

A Son Pou donen traitada  
a s'escaradé majó  
i an els altres, gerretó  
euít a la mar salada.

(Art.á.)

Arreu, arreu, segadós  
que sa madona se queixa  
Vos sou blat i jo som xeixa  
perilla escapollar-mos.

id.

Oh Sant Nofre gloriós  
demá es sa vostra diadal  
Si de sol no's carregada  
en acabá s'escarada  
promet aná a veurer-vos.

(Petra.)

Civadeta curta i clara  
eurteta i clara no ret  
segadós, ell ja está fet,  
ja no n'hi ha per suara.

(Lluemajor.)

Si tu vols essé s'aiguera  
des segadós que hi ha aquí  
haurás d'arribá a tení  
de tant d'aná i vení  
sa cameta falaguera.

id.

Encara que l'amo'm diga:  
Arreu i baix, Andritxol,  
sempre deix qualca redol  
que no tai més que s'espiga.

(Capellá.)

A un tai de segadós  
hei sol haver una aiguera  
que va darrera, darrera  
aposta per servir-los.

id.

¿Vols vení a segá a Son Mas  
i manjarás llet mulsissa?  
—Com es vetla redellissa!  
que'm pens que la suarás.

(Artá.)

En acabá de segá  
de sa faus feré gangaies  
perque he perdut ses riaies  
i a poc a poc es cantá.

id.

A Aubacassa un segadó  
de vessa perdé s'alé

i amb uu poc més no hi vá essé  
a temps s'Extramunció.

(Felanitx.)

Saps que va di en Marió  
com va essé an es blat gros?  
—«L'amo, aixó per mi son flos  
si no'n teniu de milló».

(Petra.)

—¿Segadó, bou segadó  
quantes garbes heu segades?  
—O son devuit o denou  
jo tant sols no'ls he contades.

id.

### Variant

¿Segadó bon segadó,  
quantes garbes heu segades?  
—L'amo, jo no'ls he contades,  
nou, no arriben a cavaó.

id.

Es dematí amb sa rovada  
es capvespre amb sa caló  
vos devortíu bona amó  
segant a una escarada  
i en tota una mesada,  
no us heu llevat es gipó;  
l'any qui ve estareu milló  
qu'engronsareu un minyó  
a s'ombra d'una teulada.

(Petra.)

## TÓPIQUES

Fins ara havíem anat donant  
les cansonetes i refranys refe-  
rents a la topografia de Mallor-  
ca ordenats per poblacions, mes  
aixó nos ha duit a canviar de  
sistema per causa de que les  
nostres constants recerques  
folklòriques nos donen a la mil-  
lor importants i abundoses  
troballes d'elements que se re-  
fereixen a pobles ja esmentats  
quedant-se ineditos aquets va-  
liosos elements i en canvi que-  
den pobres les referències posa-  
des a cada poble.

Per aquest motíu desistim  
d'establir orde en la publicació  
d'aquests elements i d'aquí en  
avant les publicarem amb el  
de troballa o en el que están  
disposts en la nostra col·lecció.

Vetaqui, idó, un raig més de  
les cansonetes que tenim.

A Cauviá es socorrat  
qui t'ho alaba t'engana  
vina a Esporlas, Massiana,  
que de tot es regalat.

(Andraig.)

A Son Fortesa de l'Horta  
ehi habita un jovenet,  
sense aigo'm paga sa set  
i sense pa m'aconorta.

A Ciutat venen estores,  
per carros i carretons;  
jo duc comendacions  
per totes ses buidadores.

A Ciutat ja no hi ha vall  
ni peu per havé murada  
si s'estimat m'ha deixada  
de pena feré un ball.

A Puigpunyent no remunen  
com acaben de raunyí.  
¿vultros que voleu punyí  
i no voleu que vos punyen?

A Alcudi solen doná  
pa d'ordi an es combregats,  
i a n'ets estremunciats  
aigo bullida de má.

A Campos ses campaneres  
que no han on fe es jornal  
se tanquen dins es corral  
i bramen com a someres,

A Campos campanes noves  
i es campaná esbucat  
i Son Juliá espatat  
perque robava garroves.

A Costig heu volen vila  
i no arriba a llogaret  
fan l'oferta amb un platet  
perque no tenen bassina.

(Continuad.)

Ramón dels Pujols.



# Notícies i Comentaris

## DE PER TOT

**ESCOLA D'INFERMERES.**—La nostra Diputació Provincial en una de les passades sessions va acordar la creació d'una Escola d'Infermeres al estil de la que té establida la Mancomunitat Catalana. Es d'aplaudir aquesta iniciativa que treu de la monotonia una Institució que si li daven una altre organització podria ésser la directora veritat de les Balears.

\*.\*

Llegim a una correspondència d'un periodíc del continent que prest se vorà la feina dels nostres retgirdors a l'Ajuntament de Ciutat. Ja es hora, perque, fins al present no han fet res més que fer perdre esperances i desgracjarse. I si mos permeten un consell les dírem, que si no poren dur acap, cap iniciativa, lo que es de creure dependint més o manco dels partits destructors, s'en vagin a caseva com més prest millor. Aquets partits, no sols no volen fer, sino que, no volen que els altres façin.

\*.\*

A Lluch, en el cor de Mallorca aont batega la religiosidat del poble mallorquí fomentada i engrandida per el nostre gran bisbe Campins s'acaba d'inaugurar amb tota solemnidad un monument pagat per tots els nostros pobles a la memoria del qui fou durant sa vida model de pastors; ànima de Mallorca.

El día 10 anivarsari de la coronació de Ntra. Sra. fou l'escullit per descubrir el monument que s'ha colocat a la Plassa de l'Esglesia i que el formen un peu de pedra rustica d'aquells voltants i l'estatua del venerable Sr. Bisbe de bronzo i amb actitud d'oferrir a la Verge la seua obra.

La concurrència fou extraordinari, hi assistiren les autoridats provincials i comissions de totes les parroquies així com també la Sra. jermana del difunt.

El mestre Dr. Costa i Llobera va llegi un hermosissim discurs en la nostra benvolguda llengua en el qual ponderà la obra patriòtica i apostòlica del Dr. Campins.

Pronuncià un altre sentidíssim discurs el P. Perelló dels S.S. C.C. i al acabar l'acta amb la lectura per el M. I. Doctoral de l'acta de la festa celebrada fou firmada per les autoridats.

Sia l'enhorabona més coral an el Cabildo Catedral qui d'una manera tan digna sab honerar els bons fills de la patria.

## Primer Congrès Nacional de Avicultura i Colombòfilia

En els dies 18 a 23 del prop vinent Octubre se celebrará a Madrid aquest congrés organísat per la »Liga-Union Nacional de Avicultores de España» i el dia 16 s'inaugurarà en el Retiro una Exposició Nacional de Avicultura i Colombòfilia.

Hem rebut un nombre extraordinari, de propaganda de la Revista «La Avicultura Práctica» que publica a Arenys de Mar, el professor Sr. Castelió, en el qual amb profussió de detalls s'explica tot lo referent al Congrès i se publica el retglament del mateix.

La quota de congressista s'ha fixada a 15 pts. poguent disfrutar els inscrits de les baixes que acostumen a fer les companyies de transports.

Els qui vulguin pendre-hi part poren demanar fulles d'inscripció an el nostros amic Sr. Barceló Garcia de Paredes a Sineu i també a les Oficines del Sindicat Avícola de Manacor a Ciutat.

\*.\*

**LA NOSTRA PROTESTA.**—Devant els fets criminals que d'un quant temps an aquesta part se van consumant a Barcelona, Saragossa i Valencia no porem menos de juntar la nostra protesta a les que de per tot arreu de les terres hispanes s'aixequen contra els culpables d'aquest estat anárquic que no s'ha tolerat a cap part del mon.

Cada vegada que se repeteixen sentiu a dir la necessidat de reprimir de castigar, però la repressió no se veu per lloc. La tranquilidat o el cinisme dels governants ha arribat an el colmo, passen amb paraules lo que demana extrema rapidesa en la cura. Es que volen que seguezca qui aquest estat? Si no se consideren amb forses que se'n vagin a Ses Cabrelles, que l'Espanya, no ho dupti Sr. Bergamin, estaria millor sense Ministres de la Governació que amb Teresetas cobren el son.

**FABRICA DE FIDEUS.**—En el carré de Son Servera n.º 19 N'Antoni Picó ha adquirida i restaurada la fàbrica de fideus i altres pastes que ja hi havia establerta. Segurament amb son caràcter actiu li donarà major volada. Per medi del LLEVANT ofereix els seus servicis al públic de la Comarca.

## DE CALARRATJADA

El retrás amb que involuntàriament surt aquest número de LLEVANT mos dona lloc a poder donar conta de la festa que la colonia estival de Cala-

ratjada dedicà a son patró San Roc que se celebrà els dies 15 i 16.

El primer dia devallaren alguns músics d'Artà que amenisaren la capta pública que feren els obrers per tots els carrers. Al vespre s'anímá extraordinariament aquell lloc amb l'afluencia de gaballis i artanencs que anaven per passar-li els dies.

Se feu un ball molt animat, especialment les dotzenes del ball del pages que se ballaren al encant desde 3 fins a 25 pessetes.

El día 16 hi hagué Missa solemne amb música, co cert al aire lliure i al capvespre cuca ryes marítimes, palo en sabonat, corregudes de llavuts i altra vo ta un ball ben vitenc. Aquest d'a si que n'hi hagué de generació se pot dir que Artà i Capdepera s'havien trasadits allà baix donant un aire de festa no corrent an a quell pintoresc llogaret. No faltaren les típiques taquetes de turroneres que acabaven de donar animació a la festa.

Per molts d'anys.

## DE CAPDEPERA

Aquesta simpática i bellugadis a vila de la nostra Comarca se prepara per ho irar amb tota solemnidad a Son Patró Sant Bartóneu en els dies 23, 24 i 25 d'aquest més.

Segón el programa acordat per la Comissió:

El día 23 se ferà al capvespre capta pública amb música i xeremies, al horabaixa completes i després «revetla» a la plassa major amb focs artificials i música.

El día 24, a les sis diana, a les deu Missa Major amb assistència del Ajuntament i sermó a carreg del P. Ginard de St. Felip, i després refresc. El decapvespre a les dues i mitja, corregudes en el Cos, d'homos i bisties en que se donarán premis extraordinaris.

Ho nos: primer premi 15 ptas, 2.º 5 ptas.

Homos de Capdepera: primer premi 10 ptas, 2.º 2 ptas.

Ases: primer premi 5 ptas, 2.º 5 ptas. Muls i mules: primer premi 10 ptas, 2.º 5 ptas.

Poltros: primer premi 10 ptas, 2.º 5 ptas.

Cavalls: primer premi 20 ptas, 2.º 5 ptas.

Altra de cavalls: Primer premi 10 pts, 2.º 5 ptas.

El cavall qui guany el primer premi de la primera correguda no podrà tornar sortir a la segona.

A les 8 i mitja concert a la plassa i ball de pagés.

El día 25 se farán números idéntics al día anterior.

# D'Artá i sa Comarca

## LA FESTA DE S. SALVADOR

Anunciat el programa oportunament, s'han celebrades aquest any les festes dels nostres patrons amb extraordinària animació. Pot ser feia anys que no havíem vista tanta gent externa i sobre tot de les viles germanes S. Servera i Capdepera les quals també acostumen honrar en tal dia la seua antiga Patrona.

Se regatejaren un pocsels números del programa especialment en la part demúsica que va ésser pobre en tots els ordres, en quantitat i qualitat, sintoma que mos fa veure el final pròxim d'una banda en la qual s'havien concebudes esperances i es que el nostre poble no se sol moure mai per un ideal.

Les corregudes anaren bé. Dels homes segueix essent en Garrova el nostre campió. En les de cavalls hi hagué una desgracia, degut an el poc ordre que hi so haver en el cóo aont tot-hom transpassa la reixa que limita el camp. Un cavall al arribar a la joia sorti del pas motivant les naturals carregudes i ocasionant una partida de retjirons, trapijant ademés s'atlot majó d'En Andreu R. nxe el qual sorti amb algunes contusions i ben copetjat.

En les corregudes de bicicletes torna guanyar com l'any passat en Juan Mosca i en les de resistencia (hombres) en Telabart.

Els focs a carrec del nostro incommensurable *Correo* estaren bé.

El ball de la cisterna per empagueiement torpe d'unnes quantes fadrines no tengué l'exit esperat.

El dia de S. Salvador se va beneir la nova peana de la Mare de Deu i els adornos de la capelleta aont l'havien colocada. Però de tot aixó no en porem parlar així com no parlarem de la desgraciada reforma del Camaril. Tenguerem el gust de contemplar una creu i canalobres grossos que una devota persona ha regalat a la Mare de Deu.

Els sermons anaren a carrec del nostre país P. Ginart de St. Felip Neri i els tres dies, divenres, dissapte, i diumenge (a la festa de l'Obra) també.

## ENTRONISACIÓ DEL COR DE JESUS A LA SALA

El dia 6 com s'havia anunciat i haquent se invitat particularment per el Sr. Bal-le tengué lloc a la Sala l'acte solemne de l'Entronisació del Sagrat Cor de Jesus i renovació de la Consagració del nostre poble an el Cor Divi.

Les autoritats esglesiaistica i civil presidiren l'acte i assistiren moltes de les persones visibles de la població.

No cal dir que la cerimonia se desenrollá enmig del major ordre i emoció. Es la intimidat qui dona forsa i en a-

que els actes un se sent més aprop del creador i sent tot el pes de la seva grandesa

Les germanes de la Ca idat cuidaren del decorat de la Sala envoltant la Sagrada imatge de les flors i verdor, combinades amb gust exquisit.

El Cor de Jesus qui d'aquí en devant presidirá dins la Sala d'actes está assegut i amb posició inclinada per devant com qui vigila lo que se trama an els seus peus.

Sia l'enhorabona al Ajuntament i an el poble per un acte de tanta serietat i transcendencia i que Deu Nostre Senyor el-lumini els nostres directors per que sapin manar la guarda per el vertader camí de la dignificació i honradesa que es el camí de salvació.

## FESTA DE LES ESPIGUES

S'adoració Nocturna d'aquesta vila celebrá la festa o vigilia anyal dita de les espigues en l'Oratori de S. Salvador el dia 31 de Juliol.

La nit de l'una convidava a pujar per fer la vela amb oració. La lluna com totes les coses de la Creació convidava a la meditació i consideració de l'omnipotencia divina.

A les 10 s'organisá en el Convent la processó, la qual cantant el trissagi i l'himne del Cor de Jesus (en castellá) atravesá el poble presidida per el Rvt. Mossen Bauzá vicari de Sta. Creu de Ciutat acompanyat dels PP. Fr. Esteva Amer i Fr. Rafael Ginart qui actuaven de diaca i subdiaca respectivament.

## CRONICA DE CANOSTRA

**METEOROLOGIA.** — El temps es estat durant la quinzena colorós com escau a l'estació estival. Al final d'ella, el dia 15 ha fet uns ruixats forts, però sols han conseguit llevar en part la pols, no la calor.

**ESTAT SANITARI** — No hi ha malalties d'importancia; l'estat sanitari es el normal.

**DESGRACIES** — Un atlot d'en Pere Juan Marín des carré de Botavant tengué la desgracia de romper-se un bras.

El Sen Llovati venia tranquilament amb so carro per la carretera de Sta. Margalida i a la paret de Morell va girar per haver tengué la bístia por d'un automóvil. Sortiren ben copetjats.

**TURISTES.** — El moviment de turistes es extraordinari. Essent la nostra comarca de les més espléndides de Mallorca no es extrany que rebí contínuament visites de gent de fora. Hi ha dies que el tranzit d'automovils i camions es seguit.

Les Coves i Calaratjada son els principals atractius de la gent de gust. An aquest darrer punt no hi ha habitacions per llogar, les fondes están plenes i els lloguers i solars alcansen preus extraordinaris. Es la llagosta de Ca's Bombu la qui atreu al vianant?

Alguns propietaris de camions han tengué la felis idea de fer viatjes de diferents pobles i de la capital a la nostra encontrada i aquests viatjes resulten extremadament econòmics.

**AGRICULTURA.** — La cullita de melles está en el seu ple; l'anyada es bona, diuen que en la nostra comarca es aont s'han agontades més Gracies an aixó, els agricultors resoldrán en part la terrible crisi que atravessem. Encare no hi ha cotizació, però tot-hom te esperances.

Les oliveres han quedat casi sense fruit i de garroves tampoc n'hi ha. Les figueres están carregades i com totes les demás fruites degut an el temps calorós han adelantat a la seua maduració.

En el mercat tot se paga bé, desde la carn fins a la darrera hortalissa.

Com cada estiu d'ensá de la seca persistent dels derrers anys, la Font de la Vila va baixant de nivell, fins an el punt de que, aviat s'haurá de trenre, per proveir als grifons públics, tancant-se al mateix temps els particulars.

## Registre

### Naixements.

#### Juliol

Dia 8, Manuel Llaneras Villalonga; 10, Aina Quetglas Forteza; 18, Francisca Fuster Cortés; 24, Antoni Lliteras Amoros;

### Morts

#### Juliol

Dia 13, Pere Josep Cursach Esteva (a) Pep de sa Torre, casat, 64 anys. Tuberculossi pulmonar; 16, Margalida Blanes Blanes (a) Patrona, casada, 28 anys. Febre tifoidea; 20, Juan Massanet Juliá (a) Bidigus, casat, 48 anys. Assistolia.

### Párvuls

#### Juliol

Dia 12, Margalida Casellas Casellas, 15 mesos. Mengitis aguda; 23, Antonia Febrer Salas, 6 mesos. Atrepsia.

### Matrimonis.

#### Maig

Dia 22, Bernat Danús Delmau, amb Na Bárbara Sancho Massanet (a) Ferrera fadrins; 22, Pere Llinás Delmau (a) Tiu amb Na Maria Ferrer Pastor (a) Vermeya, fadrins.

# Gran Colmado Artanenc

## d'en GUIEM BUJOSA (a) Ganancia

### SE VENEN BONS I BARATO

Comestibles de tota casta, licor, dolces, galletes, etc., etc. ● Grandiós surtit e Perfumeria

Aquesta casa es s'única depositaria dins Artá del ANIS TUNEL

**Fixau-vos be en sa Direcció: CARRÉ DE PALMA 3 ARTA**

L'agencia Bujosa (a) Ganancia serveix amb esment, puntualitat i barato qualsevol encàrrec se li fassa per Ciutat i pels altres pobles de Mallorca

Despaig a Artá i CARRÉ DE PALMA N.º 3 - Despaig a Palma: ESTANC DES BANC DE S'OLI

## GRANDES ALMACENES

San José

DE

Vda. Ignacio Figuerola

Laneria	Zapateria	Pañeria	Bordados
Lenceria	Confecciones	Pañoleria	Tapicerias
Camiseria	Corseteria	Corbateria	Alfombras
Merceria	Sederia	Bisuteria	Perfumeria

ABRIGOS CAPOTES PALLIZAS IMPERMEABLES

Articulos para luto -- Géneros de punto -- Bastones  
y paraguas -- Artículos de viaie

SASTRERIA - MODISTERIA - CAMISERIA

Mantas de Lana - Chanclos de Goma

Gran sección de Peleteria

Ventas al contado-Precio fijo-Teléfono, 217--PALMA- *Esta casa no tiene sucursales*

## La Fonda Randa, de Esteva

Carré de Palma, 48—ARTA

S'ES OBERTA FA POC. TOT ES NOU  
I LLAMPANT. SERVICI ESMERADISSIM

Prontitut

**SEGUREDAT I ECONOMIA**

Ensaïmades i panets

En lloc se torben millós que a la

**PANADERIA Victoria**

ES FORN NOU

D'EN

Miquel Roca Castell

A sa botiga hei trobaren sempre pans, panets,  
galletes, bescuits, rollets, i tota casta de pasticeria

TAMBE SE SERVEIX A DOMICILI

Netadat, prontitut i economia

DESPAIG Carrer de Palma 3 bis. ARTA

## GRAN BOTIGA

D'EN

JUAN VICENS (a) JAN

Ven de tota casta de articles, comestibles, galletes, etc

ES REPRESENTANT DE SA PERFUMERIA

L. CACCIO

TE DEPOSIT DE MAQUINES DE COSIR

Paff i Ancor

Com també tota casta d'instruments musicals. Bandurries, Guitarras, etc.

Gran establiment d'en **Miquel Garau** Centro, 3-Artá

Sempre, Sempre, derreres novedats en MERCERIA ● Extens surtit de PERFUMERIA

### COLMADO

AMB CONSERVES DE TOTA CASTA

Representant dels licors de la casa MORENO amb el seu acreditat

## Anís Miramar

Máquinas de cusi SINGER al contat i a pagues

No deixeu de visitar-lo amb la seguredat de que quedareu amb ganes de tornar-hi